

Пилипченко О.О.

доктор філософії в галузі економіки,
доцент кафедри економіки та управління бізнесом
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»;
керуючий партнер
Адвокатського бюро «Олега Пилипченка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2424-4918>

Pylypchenko Oleh

Private Joint-Stock Company "Higher education institution
"Interregional Academy of Personnel Management";
Managing Law Firm "Oleh Pylypchenko"

МЕТА, ЦІЛІ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

PURPOSE, GOALS AND PRIORITIES OF MIGRATION POLICY IN UKRAINE

Стаття присвячена формулюванню актуальної мети та пріоритетних напрямків міграційної політики в Україні. Встановлено, що в чинній Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року відсутня чітко сформульована генеральна ціль (мета), що має стати основою для досягнення цілей нижчого порядку (наступного рівня ієрархії). Виділено наявність зайвих смислових нагромаджень в меті Стратегії. Аналіз мети показав, що вона спрямована суто на обмежене коло осіб – громадян України (приблизно 5 млн осіб), а також на негромадян – осіб українського походження (від 11 до 13 млн осіб), які мешкають за межами країни, за виключенням тих, хто мешкає у Росії і Білорусії. Мету Стратегії поділено на 10 складових елементів. Встановлено, що елементи підтверджено з використанням офіційних статистичних даних. Це створює можливість для аналізу та зіставлення отриманих показників, що, зі свого боку, дає змогу об'єктивно оцінити ефективність реалізації проведеної Стратегії. Щодо решти елементів, які характеризуються абстрактністю, відзначено, що їхнє вимірювання можливе виключно якісними методами оцінки, що унеможлиблює їхню об'єктивну оцінку. На основі проведеного аналізу встановлено, що мета Стратегія державної міграційної політики повинна зводитись до формування міграційної ситуації, що відповідає стратегічним інтересам країни. На відміну від мети Стратегії мету державної міграційної політики конкретизовано з урахуванням економічних та демографічних планів розвитку країни. Зазначено, що метою державної міграційної політики є формування міграційної ситуації, що забезпечує стабілізацію кількісного та якісного складу населення і сприяє сталому соціально-економічному розвитку, захисту національних інтересів України за рахунок: імміграції в обсягах не менших, ніж надлишок смертності; залучення трудових мігрантів у масштабах, що відповідають балансовій потребі ринку праці; повернення додому громадян, які виїхали за кордон через широкомасштабну військову агресію проти України). На основі мети виокремлено наступні пріоритетні напрями міграційної політики України: розробка та реалізація заходів щодо залучення в Україну іммігрантів, їх інтеграції та адаптації; створення механізму залучення іноземних працівників у сектор легальної зайнятості; створення механізму щодо повернення біженців – громадян України.

Ключові слова: міграція, міграційна політика, міграційні процеси, стратегія, війна.

The article is devoted to the formulation of the current goal and priority areas of migration policy in Ukraine. The author establishes that the current Strategy of the State Migration Policy of Ukraine for the period up to 2025 lacks a clearly formulated general goal (objective) which should be the basis for achieving lower-order goals (the next level of the hierarchy). The presence of unnecessary semantic accumulations in the goal of the Strategy was highlighted. The analysis of the goal showed that it is aimed solely at a limited number of people – citizens of Ukraine (approximately 5 million people), as well as non-citizens – people of Ukrainian origin (11 to 13 million people) living outside the country, with the exception of those living in Russia and Belarus. The goal of the Strategy is divided into 10 components.

It has been established that elements numbered 2, 3, 4 and 5 have the potential for quantification, as their achievement can be confirmed using official statistics. This creates an opportunity for analysis and comparison of the obtained indicators, which, in turn, allows for an objective assessment of the effectiveness of the Strategy implementation. As for the other elements characterized by abstractness, it is noted that their measurement is possible only by qualitative methods of evaluation, which makes it impossible to assess them objectively. Based on the analysis, it is established that the goal of the State Migration Policy Strategy should be to create a migration situation that meets the strategic interests of the country. Unlike the goal of the Strategy, the goal of the State Migration Policy is specified with due regard for the economic and demographic development plans of the country. It is noted that the goal of the state migration policy is to create a migration situation that ensures stabilization of the quantitative and qualitative composition of the population and promotes sustainable socio-economic development, protection of Ukraine's national interests through: immigration in amounts not less than the excess mortality; attraction of labor migrants on a scale that meets the balance needs of the labor market; returning home of citizens who went abroad due to large-scale military aggression against Ukraine). Based on the goal, the following priority areas of Ukraine's migration policy have been identified: development and implementation of measures to attract immigrants to Ukraine, their integration and adaptation; creation of a mechanism for attracting foreign workers to the legal employment sector; creation of a mechanism for the return of refugees – citizens of Ukraine.

Keywords: migration, migration policy, migration processes, strategy, war.

Постановка проблеми. На сучасному етапі міграція населення стає одним із ключових чинників, що істотно впливають на формування та розвиток стратегічного потенціалу України як керованої системи. Погіршення демографічної ситуації, втрата трудового потенціалу, суттєве зростання зовнішніх міграційних потоків та кількості внутрішньо переміщених осіб послаблюють можливості країни в досягненні довгострокових цілей розвитку. За таких умов державна міграційна політика має бути спрямована на переосмислення поточної ситуації, трансформацію міграції із загрози в ресурс зміцнення національного потенціалу. Стратегічний вектор цієї політики має полягати у формуванні підходів, що сприяють розвитку позитивного впливу міграційних процесів за одночасного зниження їхніх негативних наслідків. З огляду на це виникає необхідність розроблення адаптованої до вимог часу Стратегії державної міграційної політики. Загалом під стратегією слід розуміти комплексну систему ідей і підходів, що визначають правові, ідеологічні та організаційні рамки для формування програмних документів і практичних заходів у сфері міграції. Така стратегія має враховувати не лише поточні виклики в міграційній сфері, а й їхній взаємозв'язок з іншими напрямками державного регулювання, зокрема, демографічною та соціальною політикою. Це дасть змогу створити цілісне поле, в рамках якого можуть бути реалізовані державні проекти, спрямовані на розвиток усіх сфер життєдіяльності українського суспільства, зачеплених міграцією.

Ефективна стратегія міграційної політики України має ґрунтуватися на врахуванні політичних, соціально-економічних і демографічних реалій країни, а також бути узгодженою з динамікою міграційних процесів у країнах

Європи та світу. Важливим елементом стратегії є її відповідність загальноновизнаним принципам міжнародного права, положенням міжнародних договорів та Конституції України. Ба більше, стратегія має спиратися на досвід успішного державного регулювання міграції держав, які зіткнулися з аналогічними Україні викликами, включно з Німеччиною, Ізраїлем, Парагваем та іншими країнами, що знаходили ефективні шляхи розв'язання міграційних проблем, зумовлених воєнними конфліктами, економічними кризами й іншими дестабілізуючими факторами.

Стратегія державної міграційної політики України має бути не лише інструментом управління міграційними процесами, а й важливим елементом загального стратегічного планування, що забезпечує сталий розвиток країни в умовах глобальних викликів і трансформацій. Структурно стратегія має складатися з кількох взаємопов'язаних частин. Безсумнівно, вихідну частину цього документа має становити характеристика міграційної ситуації загалом, що слугуватиме обґрунтуванням генеральної цілі (мети) політики у сфері міграції населення. Відповідно до мети за основними напрямками міграційного розвитку формулюються цілі нижчого порядку, стратегічні завдання та заходи, яка розрахована на перспективу і забезпечують досягнення мети, цілей та завдань стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність проблем міграції населення та її регулювання зумовили інтерес багатьох учених до цієї теми. Зокрема, міграційним процесам і різним аспектам формування міграційної політики присвячені наукові роботи таких авторів, як О. Власюк, І. Горбачова М. Дущик, Н. Кочергіна, Е. Лібанова, О. Малиновська І. Майданік, Ю. Макогон, С. Пирожков, Л. Семів

та ін. Однак гострота проблем і мінливість міграції як соціально-економічного явища зумовлюють необхідність подальших досліджень цієї проблематики.

Мета статті полягає в формулюванні мети, цілей та пріоритетних напрямків міграційної політики в умовах військового конфлікту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині в Україні відсутній актуальний проект Стратегії державної міграційної політики, який враховував би сучасні реалії міграційної ситуації. Країна у своїй міграційній політиці спирається на Стратегію державної міграційної політики України на період до 2025 року [1], розроблену та схвалену в 2017 році. Замість комплексної зміни означеного документу законодавець у 2024 році вирішив обмежитися внесенням до нього точкових змін і доповнень. Коротко зупинимося на меті та цілях політики у сфері міграції населення, які проголошені в Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року.

Документ встановлює 15 ключових цілей державної міграційної політики України, а саме: 1) зниження адміністративного бар'єру для свободи пересування населення України; 2) зменшення негативних наслідків еміграції з України та збільшення її позитивного впливу на розвиток держави; 3) створення необхідних умов для повернення та реінтеграцію в українське суспільство громадян України, які є трудовими мігрантами та/або яким надано за кордоном тимчасовий захист; 4) сприяння легальній міграції в Україну, узгодженій із соціальною політикою та економічним розвитком держави; 5) забезпечення успішної інтеграції іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, в українське суспільство; 6) ефективне використання системи видачі віз та можливостей консульських установ для управління міграцією; 7) здійснення прикордонного контролю осіб, адаптованих до змінних міграційних потоків та можливостей інтегрованого управління кордонами; 8) посилення контролю за дотриманням міграційного законодавства всередині держави; 9) забезпечення поваги до людської гідності осіб, що повертаються, заохочуючи їх до добровільного повернення; 10) запровадження належного механізму та програм регуляризації нелегальних мігрантів; 11) забезпечення іноземцям та особам без громадянства, які звернулися до відповідного органу міграційної служби із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, можливість розгляду їх заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, за допомогою ефективною і справедливою

процедури; 12) забезпечення належної інфраструктури та створення умов для проживання осіб, які звернулися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також осіб, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту; 13) забезпечення інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство, а також задоволення інтеграційних потреб осіб, які звернулися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; 14) забезпечення захисту прав і інтересів населення України, яке вимушене було покинути свої домівки через широкомасштабну військову агресію, розпочату 24 лютого 2022 р. Російською Федерацією проти України, та створення умов для повернення в Україну; 15) забезпечення відповідності українського законодавства та адміністративної практики у сфері міграції стандартам Європейського Союзу [1]. Що стосується мети Стратегії то нею вважається: спрямування зусиль держави і суспільства на формування та реалізацію державної міграційної політики, яка б позитивно впливала на консолідацію української нації та безпеку держави, прискорювала соціально-економічний розвиток, сприяла уповільненню темпів депопуляції, стабілізації кількісного та якісного складу населення, задоволенню потреб економіки в робочій силі, відповідала міжнародним стандартам і міжнародним зобов'язанням України; привернення уваги до міграційних проблем, згуртування суспільства з метою їх розв'язання, забезпечення взаємозв'язку міграційної політики з іншими сферами діяльності держави, перехід від політики реагування на внутрішні та зовнішні виклики у сфері міграції до політики прогнозування та попередження [1]. Аналіз проголошених цілей та мети демонструє, що в чинній Стратегії відсутня чітко сформульована генеральна ціль (мета), що має стати основою для досягнення цілей нижчого порядку (наступного рівня ієрархії). Фактично вона губиться в зайвих смислових нагромадженнях. Вважаємо, що відсутня побудова так званого «дерева цілей», що є базовим елементом управління на будь-якому рівні.

Нагадаємо, що «Стратегія» як документ являє собою деталізований план дій, спрямованих на досягнення конкретної кінцевої мети в середньо- і/або довгостроковій перспективі. Однак у нашому випадку, представлена в Стратегії мета державної міграційної політики залишається розмитою, оскільки вона супроводжується такими формулюваннями як: «спрямування зусиль», «привернення уваги» тощо, які не дають однозначного розуміння

бажаного результату. Чітко сформульована мета має принципове значення для успіху. Якщо не визначено ключових параметрів мети – що саме слід досягти, де і коли це має відбутися, – то така мета залишається лише абстрактною концепцією. Конкретизація мети дає змогу трансформувати абстрактні наміри у вимірний результат, що створює підґрунтя для управління процесами та розподілу ресурсів. Зі свого боку побудова «дерева цілей» у Стратегії державної міграційної політики України дасть змогу чітко пов'язати генеральну ціль (мету) з цілями нижчого порядку, забезпечуючи спадкоємність і логічний взаємозв'язок між ними. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності реалізації Стратегії, виключить плутанину у визначенні пріоритетів і допоможе зосередити зусилля на досягненні кінцевого результату.

Що стосується плутанини пріоритетів, як приклад розберемо першу фразу визначеної в Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року мети, яка вказує, що вона направлена на формування та реалізацію державної міграційної політики, яка б позитивно впливала на консолідацію української нації та безпеку держави. Нагадаємо, що консолідація нації є процесом, який спрямований на зміцнення та посилення етнопонаціональних груп, які утворюють націю, формування спільних цінностей та інститутів (політичні, економічні, соціальні, духовні) [2, с. 197]. У такий спосіб, державна міграційна політика своєю метою показує, що Україна не зацікавлена в залученні мігрантів будь-якої іншої національності, окрім як української. Щодо позитивного впливу державної міграційної політики на безпеку держави, то вона ставить під питання залучення українців, які проживають у Російській Федерації та Республіці Білорусь. Підкреслимо, що зазначена проблематика вже була помічена законодавцем у Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.09.2024 р. № 922-р. Документ відзначає, що робота із сприяння поверненню в Україну тих українців, які давно проживають за кордоном і мають громадянство інших країн, має початися з вирішення питання, кому доцільно надавати громадянство. Питання про доцільність сприяння імміграції в Україну українців, які проживають у Російській Федерації та Республіці Білорусь, вимагатиме окремого обговорення [3]. Слід наголосити, що на сьогодні окрім підготовки одиничних аналітичних записок щодо механізмів (шляхів) повернення українців, які були депортовані на територію Російської Федерації нічого не було зроблено.

Отже, виходячи з формулювання мети Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року, вона спрямована суто на обмежене коло осіб – громадян України (приблизно 5 млн осіб), а також на негромадян – осіб українського походження (від 11 до 13 млн осіб), які мешкають за межами країни, за виключенням тих, хто мешкає у Росії і Білорусії.

Зважаючи на вищевикладене ми прийшли до висновку, що Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року не дає чітких відповідей на те, в чому полягає стратегічна лінія міграційної політики країни в умовах військового конфлікту. Загалом же залишається незрозумілим, що є чинником досягнення мети і на що безпосередньо потрібно впливати, а що є власне метою, яку необхідно досягти. Ба більше, у Стратегії зазначається, що необхідна оцінка узгодженості імміграційного законодавства з економічною та демографічною політикою держави, ураховуючи інтереси держави, суспільства, роботодавців і самих іммігрантів. Відзначено, що умови та процедури прийому іноземців з метою працевлаштування повинні періодично оновлюватися, спираючись на прогноз потреб ринку праці та економічні пріоритети держави [1]. Передбачено напрями діяльності з регулювання процесів пов'язаних із досягненням гнучкості форм в'їзду та проживання мігрантів, які прибувають в Україну для навчання чи участі в економічній діяльності. Водночас імміграція, за визначенням Закону України «Про імміграцію» від 07.06.2001 р. № 2491-III являю собою прибуття в Україну чи залишення в Україні у встановленому законом порядку іноземців та осіб без громадянства на постійне проживання [4]. На роботу ж іноземний громадянин, відповідно до законодавства, може прибути, отримавши «Дозвіл на застосування праці іноземців та осіб без громадянства», який підтверджує право іноземного громадянина на тимчасове здійснення трудової діяльності в Україні. Отож, виникає незрозумілість у стратегічній спрямованості вітчизняної міграційної політики: орієнтація на імміграцію населення або на тимчасову трудову міграцію, або на «змішану» політику, що поєднує обидва варіанти. Виходячи з мети діючої Стратегії, то вона спрямована суцільно на імміграцію населення з українським корінням або українським громадянством. Що стосується цілей, та тексту Стратегії загалом, то вони засвідчують «змішану» політику. Водночас пріоритетним напрямом регулювання міграційних процесів проголошується повернення додому громадян, які виїхали за кордон через широкомасштабну військову агресію проти України. Нагадаємо, що в серпні 2024 року президент України

В.О. Зеленський анонсував початок робіт по створенню Міністерства єдності з ціллю пріоритизувати ідею повернення українців з-за кордону. Ми повністю підтримуємо наведену ініціативу, водночас розуміючи її слабкореалізованість в умовах триваючих бойових дій, наявного воєнного стану, обмежених конституційних прав і свобод громадянина тощо.

Повертаючись до мети Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року то її можна розділити на окремі складові елементи:

- 1) консолідація української нації та безпека держави;
- 2) прискорення соціально-економічного розвитку;
- 3) сприяння уповільненню темпів депопуляції;
- 4) стабілізація кількісного та якісного складу населення;
- 5) задоволення потреб економіки в робочій силі;
- 6) відповідність політики міжнародним стандартам і міжнародним зобов'язанням України;
- 7) привернення уваги до міграційних проблем;
- 8) згуртування суспільства з метою їх розв'язання;
- 9) забезпечення взаємозв'язку міграційної політики з іншими сферами діяльності держави;
- 10) перехід від політики реагування на внутрішні та зовнішні виклики у сфері міграції до політики прогнозування та попередження.

Елементи під номерами 2, 3, 4 і 5 мають потенціал для кількісного оцінювання, оскільки їхнє досягнення може бути підтверджено з використанням офіційних статистичних даних. Це створює можливість для аналізу та зіставлення отриманих показників, що, зі свого боку, дає змогу об'єктивно оцінити ефективність реалізації проведеної Стратегії. Щодо решти елементів, які характеризуються абстрактністю, слід зазначити, що їхнє вимірювання можливе виключно якісними методами оцінки, що унеможлиблює їхню об'єктивну оцінку.

Мета Стратегії, у сукупності з усіма її елементами, визначила 15 ключових цілей, про які ми згадували раніше. Для досягнення цих цілей почергово було затверджено: План заходів на 2018–2021 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року [5] (містив 46 заходів); План заходів на 2024 і 2025 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року [6] (включає 21 стратегічне завдання і 72 заходи). Аналіз показав, що План заходів на 2018–2021 роки до початку повномасштабного військового конфлікту був виконаний на 80 %, а к 2024 року – на 100 %.

В перші воєнні роки (2022–2023 рр.) міграційна політика втілювалась у життя несистемно, не маючи на цей період плану заходів, що стосується положень Плану заходів на 2018–2021 роки, то вони не враховували ситуації, в якій опинилась країна після військової агресії з боку Російської Федерації. Отже, на початок 2022 року в Україні не було ні досвіду, ні відповідного Плану на випадок надзвичайних ситуацій для управління широкомасштабними переміщеннями населення викликаних кризовими ситуаціями, в тому числі війною. Прийнятий у вересні 2024 року План заходів на 2024 і 2025 роки містив завдання та заходи направлені на вирішення окремих питань, пов'язаних із широкомасштабними переміщеннями населення, проте більшість з них будуть виконані лише в 2025 році. Отож, тільки після завершення 2025 року, після реалізації всіх запланованих заходів у рамках Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року, випаде нагода провести всебічний аналіз і зрозуміти, чи було досягнуто її мети (генеральної цілі). Це стане можливим завдяки використанню кількісних методів вимірювання, застосованих до елементів під номерами 2, 3, 4 і 5, що пов'язані із соціально-економічним розвитком, динамікою демографічних процесів і задоволенням потреб економіки в робочій силі. Отримані статистичні дані дадуть змогу не тільки оцінити рівень досягнення мети, а й виявити сильні та слабкі сторони реалізації Стратегії, що сприятиме коригуванню державної міграційної політики в умовах воєнного конфлікту, виробленню нової Стратегії та підвищенню її результативності.

Треба підсумовувати, що формулювання конкретної та досяжної мети Стратегії є необхідною умовою успішної реалізації державної міграційної політики. Це не тільки структурує роботу, а й дає змогу ефективно координувати дії всіх учасників міграційного процесу, що особливо важливо в умовах високої динаміки міграції та комплексності її регулювання.

Продовжуючи наше дослідження, слід підкреслити, що міграційна політика, її мета ті цілі мають бути не тільки взаємопов'язані, а й глибоко інтегровані з метою та цілями державної демографічної політики та економічної політики. Важливо, щоб вона посідала системне й обґрунтоване місце в ієрархії стратегічних пріоритетів розвитку України. Основною методологічною тезою під час розроблення мети та цілей міграційної політики, на наш погляд, є твердження, що поточна демографічна ситуація послаблює потенціал України як цілісної та керованої системи, що негативно позначається на її здатності досягати стратегічних пріоритетів розвитку.

Зміна демографічної ситуації, що включає відтворення населення України та поліпшення його ключових соціально-демографічних характеристик, з одного боку, є основною метою демографічної політики, а з іншого – завданням економічної політики, але в іншому аспекті. Для економіки більш важливим є не стільки подолання депопуляції як такої, скільки мінімізація її поточних і прогнозованих наслідків, таких як дефіцит трудових ресурсів, що перешкоджає досягненню цілей соціально-економічного розвитку країни.

Міграція, в умовах наявної демографічної ситуації, виступає одночасно як інструмент і як елемент потенціалу держави, здатний впливати на динаміку демографічного та економічного розвитку України. Водночас зовнішня міграція, за цілеспрямованого і раціонального управління, може зробити значний внесок як у розв'язання проблеми депопуляції, так і в поповнення дефіциту трудових ресурсів, що особливо важливо для підтримки економіки в умовах воєнного конфлікту, відновлення та модернізації економіки в повоєнний період. Проблематика постановки мети та цілей міграційної політики пов'язана, по-перше, з визначенням міри її участі у розв'язанні демографічних викликів, і по-друге, зі встановленням чітких ролей і взаємозв'язків зовнішньої та внутрішньої міграції в процесі розв'язання описаних вище проблем.

На наш погляд, стратегічний курс України в царині міграції населення має бути орієнтований на формування такої міграційної ситуації, яка сприятиме як демографічному, так і економічному розвитку. Це можливо через стимулювання імміграції, сприяння поверненню українських громадян, які залишили країну внаслідок широкомасштабної військової агресії, та залучення трудових мігрантів.

Стратегія державної міграційної політики, як і будь-яка стратегія, включає мету, цілі та заходи щодо їх досягнення. Зважаючи на вищевикладене ми вважаємо, що мета Стратегія державної міграційної політики повинна зводитись до формування міграційної ситуації, що відповідає стратегічним інтересам країни. Конкретизація цілей стратегії та вибір методів їхньої реалізації мають ґрунтуватися на параметрах, що співвідносяться з поточними, середньо- та довгостроковими планами соціально-економічного та демографічного розвитку України. Спосіб досягнення поставленої мети вбачається у змішаній державній політиці, орієнтованій як на повернення додому громадян, які виїхали за кордон через широкомасштабну військову агресію проти України, імміграцію, так і на залучення трудових мігрантів.

Мета державної міграційної політики має бути більш конкретизованою порівняно з метою Стратегії і відповідати економічним та демографічним планам розвитку країни. Мету необхідно формулювати на основі міграційної ситуації. Аналіз міграційної ситуації дає змогу виявити сильні та слабкі сторони, тобто потенціал країни, на шляху досягнення мети міграційної політики, а також дозволить визначити потенційні загрози і можливості, що можуть вплинути на неї. За результатами проведеного аналізу міграційної ситуації формуються пріоритетні напрями міграційної політики, реалізація яких дасть змогу послідовно рухатися до досягнення її мети.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз міграційних процесів в Україні дозволяє нам сформулювати наступну мету державної міграційної політики: формування міграційної ситуації, що забезпечує стабілізацію кількісного та якісного складу населення і сприяє сталому соціально-економічному розвитку, захисту національних інтересів України за рахунок:

- імміграції в обсягах не менших, ніж надлишок смертності;
- залучення трудових мігрантів у масштабах, що відповідають балансовій потребі ринку праці;
- повернення додому громадян, які виїхали за кордон через широкомасштабну військову агресію проти України).

Отже, можна виокремити наступні пріоритетні напрями міграційної політики України:

- розробка та реалізація заходів щодо залучення в Україну іммігрантів, їх інтеграції та адаптації;
- створення механізму залучення іноземних працівників у сектор легальної зайнятості;
- створення механізму щодо повернення біженців – громадян України.

На наш погляд, необхідно розробити нову Стратегію державної міграційної політики України, включивши до неї запропоновану мету та пріоритетні напрями. Нагадаємо, що у період реалізації такої Стратегії демографічного розвитку України, можливо, поступово поліпшуватимуться показники демографічного розвитку, як-от народжуваність, смертність і природний приріст, але такі зміни матимуть позитивний ефект тільки за певний проміжок часу, коли, зокрема, покоління дітей, народжених у період дії політики, досягне працездатного віку і зможе зробити свій внесок у розвиток країни. Іншими словами, у період дії Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року реальна демографічна ситуація істотно не зміниться, а отже, не зміняться й обставини, які спричинили необхідність розроблення

міграційної політики. У зв'язку з цим видається за необхідне розробити Стратегію державної міграційної політики, положення якої корелюватимуться з чинною Стратегією демографічного розвитку України. Ба більше, її необхідно розроблювати на той самий термін дії, тобто до 2040 року.

Хочемо звернути увагу, що нами як пріоритетний напрямок міграційної політики України не було виділено внутрішню міграцію, яка в окремих країнах за належного підходу сприяє ефективному використанню трудових ресурсів, підштовхує економічний розвиток. Що стосується України, то у зв'язку з істотним зменшенням загальної кількості населення, внутрішня міграція в принципі не може покрити питання ефективного використання трудових ресурсів, оскільки їх гостра нестача відчувається в кожній області, кожному населеному пункті нашої країни. Брак людей уже призвів до того, що Кабінет Міністрів України прийняв Постанову «Про реалізацію експериментального проекту щодо організації професійного навчання жінок для працевлаштування у сферах, де вони були традиційно недостатньо представлені» від 15.11.2024 р. № 1302. Метою реалізації експериментального проекту, який розрахований на два роки є забезпечення ринку праці кваліфікованими робітничими кадрами, підтримання конкурентоспроможності жінок, які проходять професійне навчання, для працевлаштування у сферах, де вони були традиційно недостатньо представлені. Проект спрямований на надання жінкам можливості освоїти нові, традиційно «чоловічі» професії, в яких їхнє представництво було обмеженим. У рамках ініціативи жінки зможуть безоплатно пройти навчання більш ніж за 30 професіями, включно з тими, які сьогодні затребувані на ринку праці. Отже, проект не тільки розширює професійні горизонти для жінок, а й відповідає на актуальні потреби

бізнесу, що відчуває дефіцит кваліфікованих фахівців у різних секторах економіки. Ініціатива дає змогу підготувати кадри, здатні задовольнити зростаючий попит на робочу силу, що, зі свого боку, сприяє зміцненню ринку праці та поліпшенню економічної стабільності в країні. Ба більше, дефіцит кадрів змушує роботодавців залучати до роботи пенсіонерів, які в умовах військового конфлікту стали цинитись не тільки за набутий досвід, а також за вік. Нагадаємо, що чоловіки, які досягли 60 років, не підлягають мобілізації.

Слід уточнити, що ми не розглядаємо проблематику внутрішньо переміщених осіб (ВПО) як елемент державної міграційної політики. Нагадаємо, що забезпеченням формування та реалізацією державної політики з питань внутрішньо переміщених осіб та громадян України, які покинули своє місце проживання на тимчасово окупованій території внаслідок або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту та/або тимчасової окупації частини території України та виїхали за кордон, сприянням реалізації їх прав і свобод та створенням умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання займається Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України [8], а не Державна міграційна служба України. Незважаючи на зазначене проблематика ВПО в нашій країні тільки актуалізується. Дана обставина зумовлює необхідність проведення поглибленого аналізу правових, адміністративних і соціальних аспектів, пов'язаних із захистом прав і свобод цієї категорії громадян. Цій темі будуть присвячені наші подальші наукові розвідки, спрямовані на розроблення рекомендацій щодо поліпшення механізмів інтеграції ВПО у приймаючих громадах та покращення механізму їх підтримки.

Список використаних джерел:

1. Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Луцишин Г. І. Національна консолідація як фундаментальна основа розвитку української політичної нації. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 2012. № 4(3). С. 195–200.
3. Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.09.2024 р. № 922-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2024).
4. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. № 2491-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001. № 41. Ст. 197.
5. План заходів на 2018-2021 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року, затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 р. № 602-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/602-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2024).
6. План заходів на 2024 і 2025 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року, затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від

03.09.2024 р. № 837-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2024).

7. Про реалізацію експериментального проекту щодо організації професійного навчання жінок для працевлаштування у сферах, де вони були традиційно недостатньо представлені: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 р. № 1302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1302-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.12.2024).
8. Положення про Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 р. № 376 (в редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 06.05.2020 р. № 371). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#n10> (дата звернення: 01.12.2024).
9. Дяковський О. С., Габрелян А. Ю. Основні засади та принципи протидії дезінформації. *Юридичний вісник*. 2024. № 4. С. 30–36.
10. Габрелян А. Ю. Особливості функціонування міжнародних стратегічних альянсів в ІТ-сфері. «Правові системи». Науково-практичний електронний журнал. 2018. № 1/2. С. 490–498.
11. Габрелян А. Ю. Переваги та недоліки створення міжнародних стратегічних альянсів. «Правові системи». Науково-практичний електронний журнал. 2018. № 3. С. 601–610.

References:

1. Stratehiia derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy na period do 2025 roku [Strategy of the State Migration Policy of Ukraine for the period up to 2025] No. 482-p July 12, 2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text> (accessed December 3, 2024).
2. Lutsyshyn H. I. (2012) Natsionalna konsolidatsiia yak fundamentalna osnova rozvytku ukrainskoi politychnoi natsii [National consolidation as a fundamental basis for the development of the Ukrainian political nation]. *Filosofiiia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, no. 4(3), pp. 195–200.
3. Stratehiia demohrafichnoho rozvytku Ukrainy na period do 2040 roku [Strategy of demographic development of Ukraine for the period up to 2040] No. 922-p September 30, 2024. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#Text> (accessed December 3, 2024).
4. Law of Ukraine on Immigration [Pro immihratsiiu] no. 2491-III (2001, June 7). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, no. 41, art. 197.
5. Plan zakhodiv na 2018-2021 roky shchodo realizatsii Stratehii derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy na period do 2025 roku [Action Plan for 2018-2021 to implement the Strategy of State Migration Policy of Ukraine until 2025] No. 602-p August 29, 2018. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/602-2018-%D1%80#Text> (accessed December 3, 2024).
6. Plan zakhodiv na 2024 i 2025 roky shchodo realizatsii Stratehii derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy na period do 2025 roku [Action plan for 2024 and 2025 to implement the Strategy of State Migration Policy of Ukraine for the period up to 2025] No. 837-p September 3, 2024. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837-2024-%D1%80#Text> (accessed December 3, 2024).
7. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the implementation of a pilot project to organize vocational training for women for employment in areas where they have traditionally been underrepresented [Pro realizatsiiu eksperymentalnoho proektu shchodo orhanizatsii profesiinoho navchannia zhinok dlia pratsevlashtuvannia u sferakh, de vony byly tradytsiino nedostatno predstavleni] No. 1302 November 15, 2024. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1302-2024-%D0%BF#Text> (accessed December 3, 2024).
8. Polozhennia pro Ministerstvo z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy [Regulation on the Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine] No. 376 June 8, 2016. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#n10> (accessed December 3, 2024).
9. Diakovskiy O. S., Habrelian A. Yu. (2024) Osnovni zasady ta pryntsyipy protydii dezinformatsii [Basic principles of countering disinformation]. *Yurydychnyi visnyk*, no. 4, pp. 30–36.
10. Habrelian A. Yu. (2018) Osoblyvosti funktsionuvannia mizhnarodnykh stratehichnykh aliantsiv v IT-sferi [Peculiarities of the functioning of international strategic alliances in the IT sphere]. *Pravovi systemy*. *Naukovo-praktychnyi elektronnyi zhurnal*, no. 1/2, pp. 490–498.
11. Habrelian A. Yu. (2018) Perevahy ta nedoliky stvorennia mizhnarodnykh stratehichnykh aliantsiv [Advantages and disadvantages of creating international strategic alliances]. *Pravovi systemy*. *Naukovo-praktychnyi elektronnyi zhurnal*, no. 3, pp. 601–610.